

Asia: VN/24520/2023

Uuden vammaispalvelulain soveltamisalan tarkentaminen

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

2. Pidätkö hallituksen esitysluonnoksen 3 luvussa kerrottuja tavoitteita kannatettavina?

kyllä osin

Voit halutessasi esittää huomioita:

Esitetyt tavoitteet ovat kannattavia, mutta eivät riittäviä. Näillä tavoitteilla on vaarana, että useat vammaisuuden perusteella arjessa tukea ja palveluja tarvitsevat henkilöt eivät niitä saa, ja toisaalta sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut eivät näihin tarpeisiin pysty vastaamaan tai ne eivät ole riittäviä yhdenvertaisen osallistumisen mahdollistamiseksi. Muutokset tekisivät lain yhdenvertaisen soveltamisen erittäin hankalaksi. Tavoitteeksi tulisi asettaa YK:n vammaissopimuksen toimeenpano ja vammaisten henkilöiden itsenäisen elämän turvaaminen sekä mahdollisuus yhdenvertaiseen elämään.

3. Päästäänkö esitetyillä muutosehdotuksilla esityksen tavoitteisiin?

kyllä osin

Voit halutessasi esittää huomioita:

Muutosehdotuksilla ei päästä kaikilta osin tavoitteisiin. Vammaispalvelulain soveltamispykälän pitäisi varmistaa kaikkien vammaisten henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Muutosehdotukset eivät selkiytä riittävästi vammaispalvelulakia sekä sisältävät liian monitulkintaisia termejä. Lisäksi yhtenä tavoitteena oli saada vammaispalveluiden piiriin useita väliinpuotoajaryhmiä. Nyt annetuilla muutosehdotuksilla tätä ei turvata.

TATU ry lainaa Lastensuojelun keskussuojeluliiton kommenttia ja muistuttaa, että "vammaislapset ovat yksi kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevista lapsiryhmistä. YK:n lapsen oikeuksien komitea on antamissaan yleiskommenteissa korostanut, että vammaisilla lapsilla on yhdenvertainen

oikeus nauttia kaikista oikeuksista samalla tavoin kuin muillakin lapsilla. Komitea on korostanut, että vammaisten lasten rajoitteena ja esteenä ei ole vamma itsessään, vaan pikemminkin erilaisten sosiaalisten, asenteellisten ja fyysisten esteiden kokonaisuus, jonka lapset jokapäiväisessä elämässään joutuvat kohtaamaan." Muutosehdotukset eivät edistä näihin tavoitteisiin pääsemistä vammaisten lasten ja nuorten yhdenvertaisten oikeuksien toteutumiseksi.

4. Ovatko ensisijaisen lainsäädännön mukaisten palvelujen ensisijaisuutta korostavat säännökset mielestänne kannatettavia? (Vammaispalvelulain 2 §)

kyllä osin

Voit halutessasi esittää huomioita tai lisätä muutosehdotuksen:

On hyvä, että yleislainsäädännön ja vammaispalveluja koskevan toissijaisen lainsäädännön suhdetta avataan ja selkiytetään. Ensisijaista lainsäädäntöä korostetaan vahvasti ja vammaispalvelulain soveltamisessa käytetään määritelmää välttämättömän tuen ja avun, joka poikkeaa henkilön elämänvaiheen tavanomaisesta tarpeesta. Yhdenvertainen osallistuminen yhteiskuntaan ja itsenäisen elämän ja osallisuuden toteutumista ei mainita. Nämä tulisi lisätä.

Ensisijaiseksi määriteltyjä palveluja on ollut vaikea saada monien vammautuneiden henkilöiden esimerkiksi TATU ry:n toiminnassa mukana olevien lasten ja nuorten. Ensisijaiset palvelut eivät useinkaan pysty vastaamaan vammaisten henkilöiden palvelutarpeisiin. Tärkeää olisi, että erityispalveluja voisi saada joustavasti ensisijaisia palveluja täydentämään, eikä viimesijaisina, jolloin vammaiset henkilöt voivat joutua odottamaan tarpeensa mukaisia palveluja liian kauan. TATU ry:llä on huoli hyvinvointialueiden rahojen riittävydestä, jo nyt toteutetut säästöt uhkaavat kaikkien palveluja tarvitsevien henkilöiden asemaa.

Yhdymme Lastensuojelun keskusliiton perusteluun "Vammaispalvelulain alaisten erityispalveluiden, kuten itsenäistymistä tukeva valmennuksen ja osallisuuden tuen, saatavuus tulee taata erityisesti lapsille ja nuorille. YK:n lapsen oikeuksien komitea on viimeisimmässä suosituksissaan Suomelle (CRC/C/FIN/CO/5–6, kesäkuu 2023, kohdat 29–30) esittänyt huolensa siitä, että vammaisten lasten osallistamista estävät sosiaaliset esteet ja suositellut Suomea vahvistamaan vammaisten lasten sosiaalisen osallistamisen ja yksilöllisen kehityksen tukemista. "

5. Onko elämänvaiheessa tavanomaisesta poikkeavaa tarvetta koskeva säännösehdotus mielestänne kannatettava? (Vammaispalvelulain 2 §)

kyllä osin

Voit halutessasi esittää huomioita tai lisätä muutosehdotuksen:

Määritelmä elämänvaiheessa tavanomaisesta poikkeava tarve vaatii tarkennusta. Määritelmässä on runsaasti tulkinnanvaraa ja sitä myötä riskinä, että etenkin vammaiset lapset ja nuoret jäävät näitä palveluja ilman. Vammaisten lasten ja nuorten kohdalla oikea-aikaiset ja tarpeita vastaavat palvelut hyvissä ajoin ovat erityisen tärkeitä heidän kehityksen ja tulevaisuuden kannalta. Lapsen ja nuoren sekä perheen hyvän elämän tukeminen oikeanlaisilla palveluilla on ensisijaisen tärkeää, jotta koko perheen tilanne ei pääsen kriisiytymään. Kuten TATU ry aiemmin lausui ”Näemme toiminnassamme, mitä paremmin tuen tarpeisiin on vastattu vammautumisen tai sairastumisen alkuvaiheessa, sitä parempaa arkea lapset / nuoret ja läheiset voivat elää myöhemmin ja usein ilman suuresti kasvaneita palvelutarpeita.”

TATU ry yhtyy Tukiliiton näkemykseen siitä, että tavanomainen tarve on erityisesti lasten kohdalla hankala määritellä ja siitä seuraa kohtuutonta vastuuta vanhemmille. (Tukiliiton lausunto viimeinen kappale lausunnon 5. kysymykseen)

6. Onko asiakkaan edun ja maksuttomuuden suhdetta koskeva tarkennus mielestänne kannatettava? (Sosiaalihuoltolain 4 §)

kyllä osin

Voit halutessasi esittää huomioita tai lisätä muutosehdotuksen:

Vammaispalvelujen maksuttomuus on usein vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden edellytys. Yhteiskunnan rakenteelliset saavutettavuuden ja esteettömyyden epäkohdat aiheuttavat usein vammaisen henkilön palvelutarpeet ja tämä tarkennus siirtäisi osittain nämä epäkohdat yksilön maksettaviksi. Maksuttomuus tulisi jatkossakin toteutua yksilön edun mukaisesti.

7. Onko asiakasmaksulain säännöksiä täydentävä niin sanottu suoja säännös mielestänne kannatettava? (Vammaispalvelulain 2 §:n 4 ja 5 momentti)

ei

Voit halutessasi esittää huomioita tai lisätä muutosehdotuksen:

Suojaussäännös ei turvaa vammaisten henkilöiden oikeuksia. Soveltamissäännös tulisi kirjata niin, ettei suojaussäännöstä tarvita.

8. Voit halutessasi esittää muita huomioita esityksestä:

On tärkeää, että vammaispalvelulaki säilyy vammaisille henkilöille tarkoitettuna erityislakina. Lakia soveltavilla viranomaisilla on oltava riittävästi osaamista ja tietoa vamman tai sairauden aiheuttamista toimintakyvyn haasteista selvitettäessä ovatko ensisijaiset palvelut sopivia ja riittäviä. Nykyisessä esityksessä on liiallisesti tulkinnanvaraisuutta ja se ei anna soveltajille riittävän yksiselitteistä tukea päätöksentekoa varten. Tarvitaan selkeät soveltamisohjeet, jotta lain soveltaminen ja päätöksenteko on yhdenvertaista.

Esitys antaa kovin optimistisen kuvan siitä, että vammaisten henkilöiden yksilöllisiin palvelutarpeisiin voitaisiin vastata ensisijaisella lainsäädännöllä. Nykyisessä taloudellisissa tilanteessa ja sosiaali- ja vammaispalveluihin kohdistuneiden säästöjen myötä hyvinvointialueilla on haastava

vastata tämän esityksen mukaisten palvelujen toteuttamiseen. Tämä vaarantaa vammaisten ihmisten oikeuksien toteutumisen.

Juuti-Tavi Marjo

TATU ry - TATU ry / lausunnon kirjasi Marjo Juuti-Tavi, toiminnanjohtaja